

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ג.

עין משפט
נר מצוה

ב א מ"י פ"א מהל' ת"מ
ה' יג סגנון עש"י י
טו"ע ע"ד סימן רמו
סעף ו'

מוסף רש"י

אלא האדם. ר"מ דלת
ליה אהם קרוין אדם,
ור"ש היא דלרש לה
במקמת יבמות (טתודרו)
(טו). יום הששי. מאי
שאל דלמי? ה' ביום גמר
מעשה בראשית, מלמד
שהתנהב כו'. הששי
השמיני המיוחד
מקום אהם, כדלמדין
בעלתא (תולין צב). היך
המיומנה, אף כהן ויהי
עבד ויהי בקר של גמר
בשמיני תלוי ביום הששי,
והוא ו' בסיון שנתה צו
תורה, מריבו דה' לרש
צ"ה נמי הא (שבת פח).
בתחלה. קודם שאלמו
ישראל נעשה ושמע,
יראה. שמה לא יקבלה
ויחורר אהם לפחו וכו'
כד"ל, ולבסוף. כשקבלה
(שם). ולא למחר
לעשותם. לזין מנות
לעמד (קמ"ד). שאלמו
מיתה (תמיד לנא אס כג
לקיים מנות ליו מושל,
דמי שטח צבדי שנת
יאלכ בשבת (טתודין כב).

רבינו חננאל

ומגן דלא קיימו דכתיב
עמו וימרו ארץ ראה
ויהי גוים וגו' והני
רב יוסף רבא שלא
קיימו שבע מצות: תניא
היה רבי מאיר אומר
מנין שאפי' עובד כוכבים
ועוסק בתורה הרי הוא
כישאל שנה אשר יעשה
אותם האדם וחי בהם
כהנים ליום וישאלים לא
נאמר אלא אדם וכו'
עד יבאו מכס ויעידו
בישראל שקיימו את
התורה יבא מרוד ויעיד
על אברהם שלא נחשד
על עבודת כוכבים. לכן
יעיד ביעקב שלא נחשד
על הגול. אשת פוטיפר
תעיד ביוסף שלא נחשד
על העבריה. דרוש יעיד
ברניאל שלא נחשד על
התפלה. ובכוכבי יעיד
בחנה מישאל ועוריה
שלא השתחוו לצלם.
אליפו התימני ובלרד
השווי וצופר הנעמתי
ואליהו בן ברכאל
הבוי יעידו בישראל
שקיימו את התורה
שנאמר יתנו עידיהם
ויצדקו אלו ישראל ישמעו
ויאמרו אמת אלו עובדי
כוכבים. אומרים רבש"י
תנה לנו את התורה

כהנים וזוים וישראלים לא נאמר אלא האדם. משמע הכה
דעובדי כוכבים נמי קרוין אדם ומימה דהא אומר בעלמא
(ב"מ דף ק"ד): לזין קצרי עובדי כוכבים מטמאין צהלה משום דכתיב
אדם כי ימות צהלה אהם אדם קרוים אדם ואהן לאני לאון
מריעתי אדם אהם אדם קרוים אדם
ולא עובדי כוכבים קרוין אדם ואור"ת

דיש לחלק בין אדם להאדם ולא קשיא
מהא דכתיב גבי מירס (יחזקאל כח)
ואתה (בין) אדם ולא אל ביד ממלךך
דאינו אומר כן לקרותו אדם בלשון
חשיבות אלא לגנותו בלשון ציון
ושפלות והא דכתיב בקום עלינו אדם
רוצה לומר אדם ולא מלך ומיריש גבי
המן (מגילה יא). א"ר ר"ל ביום עלינו
אדום והא דכתיב מה יעשה לי אדם
ר"ל אדם שהא צווי וא"ת הא אומר
בפרק השולח (גיטין דף מו). יש קנין
לעובד כוכבים צאריך ישראל לחפור
זה שיחין ומערות שנאמר והאריך
נתן לבני אדם ואומר ר"ת דעובדי
כוכבים נמי מיקרי בני אדם שרואה
לומר בני אדם הראשון וצפרק שור
שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק דף ק"ח).
הארכתי: **שאיפילו** עובד כוכבים
ועוסק בתורה. פי' בשבע מצות שלהם
דאינו צשאר מצות אמרינן כסנהדרין
פרק ד' מיתות (דף ק"ט). עובד אליהם
העוסק במורה חייב מיתה: הרי הוא
ככהן גדול. להכי נקט כהן גדול משום
דכתיב יקרה הים מפיניס ודרשני
(ארויט דף יג). מהא גדול ככנס לפני
ולפניס גבי ממוז מ"ת קודם לכהן
גדול עם הארץ אצל עובד כוכבים
העוסק בתורה הוא ככהן גדול:
גדול המצווה ועושה. פי' מפני
שהוא דואג תמיד לנטל יצרו ולקיים
מצות צוראו: **נוגעים** בעדותן
הן. וא"ת והרי ראייה חולשה לאורחא
שהרי שנים וצוון קיימים הם וי"ל
דאינו מוששין בזה הראייה דאינו אז
מעיד על צנו ועוד י"ל שהם קיימים
ממה שקבלו כדלמך אס ישראל
מקנלים: **יום הששי**. תימה למ"ד א'
בשבעה בחדש נתנו עשרת הדברות
מאי יום הששי וי"ל דיומא קמא לא
אמר להו מדי משום חולשא לאורחא
א"ר היתה ראיה ליתנן בששי אלא
שהוסף משה יום אחד מדעמו ט':
שלא השתחוו לצלם. אומר ר"ת
דלס דנצובלנר לאו

עבודת כוכבים הוא אלא אנדרטי
עשוי לכבוד המלך ובהכי ניחא דנקט
גבי אברהם שלא עבד עבודת כוכבים
ובחנה מישאל ועוריה שלא השתחוו
לצלם ויחאו נמי הא דלמרינן בפרק
אלו נערוט (פסחים דף ק"ג). אלמלי
נגדו למנייה מישאל ועוריה פלמו
לצלמא ואילו היה עבודת כוכבים ממש
חס ושלום כי מדאגת שוס יסורין
שבעולם לא היו משתחוים לצלם כר'
חינה בן תרדיון (קמ"ג דף ק"ט). ששמו

מקום שנהגו (פסחים דף ק"ג). מה ראו
היה להם להשתחוות לצלם כיון שלא היה
דמגילה (דף יג). מפני מה נחייבו שונאיהם של ישראל כלייה מפני שהשתחוו לצלם וכו' הם לא עשו אלא לפניס ואס היתה עבודת כוכבים
היה להם למסור עצמן על קידוש השם ולישא דקרא נמי משמע הכי דכתיב לאלהיך לית אהן פלחין ולצלמן לית אהן סגדין משמע
דמרי מילי הו' ט': **יבא** בלדר השוחי וצופר הנעמתי ואליפו התימני. אורחא דלמולא דנהרבה מקומות לא קפיד למנות כסדר וכן
הגיות והשפחה שנפדו ושנמגיירו ושנשתחררו (פסחים דף ק"ג). **היום** לעשותם ולא למחר לעשותם. תימה אנשי ייחור
שהיו כורכין את שמה ולא היו מפסיקין ציונים על לבצך (פסחים יג). ולפיכך הקפידו עליהם חכמים דמשמע היום על לבצך ולא
למחר על לבצך שמה וכן היה כיון שכל אמת דמשמע הכא ופי' לומר דהאס איכא למיטעי היום ממש על לבצך ולא
אכל היום לעשותם בקרא דמשלום שר כתיב (דברים י). ומשלם לשונאיו ומשלום שר הדקיקים הוא לעולם הבא:

לומר שאם מקיימין נו'. התרה זו לא טובתם היא אלא שאין מוויין
לקיימין ואס יקיימו לא יקבלו שכר: אס לא צריכי יומס ולינה. אס
לא צריכי שכתבתי שתהא נהגת יומס ולינה והיינו תורה דכתיב
(יהושע ה) והגית צו יומס ולינה וכתיב (דברים כט) אלה דברי הצריים:

לומר שאף על פי שמקיימין אותן אין מקבלין
עליהם שכר ולא א' והתניא היה רבי מאיר
אומר מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק
בתורה שהוא ככהן גדול תלמוד לומר יאשר
יעשה אותם האדם והי בהם כהנים ליום
וישראלים לא נאמר אלא האדם הא למדת
שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי
הוא ככהן גדול אלא לומר לך שאין מקבלין
עליהם שכר במצווה ועושה אלא כמו שאינו
מצווה ועושה ד' דאמר ר' חנינא אגדול המצווה
ועושה יותר משיאנו מצווה ועושה [אלא כך]
אומרים [העובדי כוכבים] לפני [הקב"ה]
רבש"ע ישראל שקיבלוה היכן קיימוה אמר
להם הקב"ה אני מעיד בהם שקיימו את
התורה [כולה] אומרים לפניו רבש"ע כלום
יש אב שמעיד על בנו דכתיב בני בכורי
ישראל אמר להם הקב"ה שמים וארץ יעידו
בהם שקיימו את התורה כולה אומרים לפניו
רבש"ע שמים וארץ נוגעין בעדותן שנאמר
אם לא בריתי יומס ולינה חוקות שמים
וארץ לא שמתו א' (דא"ר"ש) בן לקיש א' מאי
דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד
שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר
אם ישראל מקבלין את תורתו מוטב ואם
לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו א' (והיינו
דאמר חזקיה) מאי דכתיב משמים השמעת
דין ארץ יראה ושקמה א' (ויאה למה שקמה
ואם שקמה למה יראה אלא בתחלה יראה
ולבסוף שקמה אמר להם הקב"ה מכס יבאו
ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה
כולה יבא מרוד ויעיד באברהם שלא עבד
עבודת כוכבים יבא לבן ויעיד ביעקב שלא
נחשד על הגול תבא אשת פוטיפרע ותעיד
ביוסף שלא נחשד על העבריה יבא
נבוכד נצר ויעיד בחנה מישאל ועוריה שלא
השתחוו לצלם יבא דרוש ויעיד ברניאל

שלא ביטל את התפלה יבא בלדר השוחי וצופר הנעמתי ואליפו התימני
ו(ואליהו בן ברכאל הבוי) ויעידו בהם בישראל שקיימו את כל התורה כולה
שנאמר יתנו עידיהם ויצדקו אמרו לפניו רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה
אמר להן הקב"ה שומים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי
שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת אלא אף על פי כן מצוה קלה
יש לי וסוכה שמה לבו ועשו אותה ומי מצית אמרת הכי והא א' אמר רבי
יהושע בן לוי מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום היום לעשותם ולא
למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטול שכר אלא שאין הקב"ה
בא בטרוניא עם בריותיו ואמאי קרי ליה מצוה קלה משום דלית ביה
חסרון כים מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקדוש
ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו
ויוצא שנאמר ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו מקדיר והא
אמרת אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו משום דישאל נמי זימני

ספוגין על לבו ליסרו ור"ע (בבב"ב פ"א) ססקו צשו במסקות פיות והיינו הא דפרין פרק
חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כשן האש פירוש היה להם להשתחוות לצלם כיון שלא היה
דמגילה (דף יג). מפני מה נחייבו שונאיהם של ישראל כלייה מפני שהשתחוו לצלם וכו' הם לא עשו אלא לפניס ואס היתה עבודת כוכבים
היה להם למסור עצמן על קידוש השם ולישא דקרא נמי משמע הכי דכתיב לאלהיך לית אהן פלחין ולצלמן לית אהן סגדין משמע
דמרי מילי הו' ט': **יבא** בלדר השוחי וצופר הנעמתי ואליפו התימני. אורחא דלמולא דנהרבה מקומות לא קפיד למנות כסדר וכן
הגיות והשפחה שנפדו ושנמגיירו ושנשתחררו (פסחים דף ק"ג). **היום** לעשותם ולא למחר לעשותם. תימה אנשי ייחור
שהיו כורכין את שמה ולא היו מפסיקין ציונים על לבצך (פסחים יג). ולפיכך הקפידו עליהם חכמים דמשמע היום על לבצך ולא
למחר על לבצך שמה וכן היה כיון שכל אמת דמשמע הכא ופי' לומר דהאס איכא למיטעי היום ממש על לבצך ולא
אכל היום לעשותם בקרא דמשלום שר כתיב (דברים י). ומשלם לשונאיו ומשלום שר הדקיקים הוא לעולם הבא:

(א) ב"ק פ"א טהדרין נ"ג,
(ב) ב"ק לת. [פ"ה] קדושת
לא, א' ז"ל ואר"ש,
(ד) ולקמן שנת פת. ע"ש,
(ה) נ"ר ע"י ואמר חזקיה,
(ו) [שנת פת.]. (ז) [ע"י
מוספות צ"ב טו: ד"ה אליהו
ועירוט רש"י דהכל,
(ח) ולקמן ד' עירובין כ"ג,
(ט) ז"ל היום לעשותם היום
לעשותם וכו', (י) [בס"א:
מקופת.]. (כ) [בשמיט לא],
(ל) [שם בן.]. (מ) [החלס בן,
ו] [וע"ע חוס' יבמות כ"ה.
לא ואן ומוס' כ"ב נה. מ.
מנין ומוס' נזיר נה. ד"ה
ואן לזכ' ומוס' כ"ה לת. ד"ה
אלא ומוס' כ"ב נה. מ.
מנין ומוס' נזיר נה. ד"ה
או, (ז) [שנת פת.].
(ט) [כדלמך בשבת פ"ה.
ו] [וע"י מוספות ממוט
ל: כד"ה אלמלי ומוס'
פסחים נג: ד"ה מוס']

תורה אור השלם

1. והשמרתם את חוקתי
ואת משפטי אשר יעשה
אתם והאדם ודי בהם אני
יורה וכו'
2. ואמרתם אל פרעה בה
אמר יי בני כוכב
ישאל: שמות ד' כב
3. בה אמר יי אם לא
בריתי יומס ולינה חוקות
שמים וארץ לא שמתו:
ימיחו לך כה
4. וירא אליהם את כל
אשר עשה ונדה טוב
מאד ויהי ערב ויהי בקר
יום הששי:
5. בראשית א לא
משמם השמעת דין
ארץ וירא וישקטה:
ההלים עו ט
6. כל הגוים נקבצו חזרו
והאספו לאמיים מי בהם
יעיד זאת ויראשנות
ישמענו יתנו עידיהם
ויעדו וישמענו ויאמרו
אמת: ישעיהו מג ט
7. ושמרת את המצוה
ואת החקים ואת
המשפטים אשר אנכי
מצוך דיוס לעשותם:
דברים ז יא
8. ונתקה את
מוסרותימו ונשליכה
ממנו עבותימו:
ההלים ב ג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יבא וכו' וכן
הגיות. וכן בפסחים דף
קט ע"ב במתני' ומוס'
שאל שנת: ד"ה היום
וכו' תימה אנשי ייחור:
ע' פסחים ט ע"א: